

Маринко Лугоња, Зоран Мујбеговић, Владимир Благојевић

ДИВЧИБАРЕ

ИЗМЕЂУ МИТА И
СТВАРНОСТИ

СТВАРАЛИШТЕ
КРЕАТИВНА РАДИОНИЦА

ОД 1996

Маринко Лугоња
Зоран Мујбеговић
Владимир Благојевић

ДИВЧИБАРЕ

ИЗМЕЂУ МИТА И СТВАРНОСТИ

ИЗДАВАЧ:
Градска управа Града Ваљевао

УРЕДНИК:
Маринко Лугоња

КОНЦЕПТ:
Владимир Благојевић

ТЕКСТ:
Маринко Лугоња и
Зоран Мујбеговић

ДИЗАЈН И ПРИПРЕМА:
Маринко Лугоња,
Владимир Владић

ШТАМПА:
Ваљево Принт, Ваљево

ИЗДАЊЕ:
2023.

ТИРАЖ:
1000 примерака

Маринко Лугоња, Зоран Мујбеговић, Владимир Благојевић

ДИВЧИБАРЕ

ИЗМЕЂУ МИТА И
СТВАРНОСТИ

ПРИЛОГ ОЧУВАЊУ ВАЉЕВСКИХ ПЛАНИНА

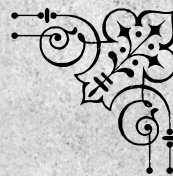
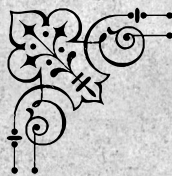
Као и многи пре нас, покушавамо својим делима да нађемо неко скровито место у историји света. А живот је као планина. Сваким својим кораком крадемо јој део лепоте и мењамо је заувек. Да ли ћемо знати да сачувамо све оно што јој даје смисао и чини је привлачном и генерацијама после нас? Треба веровати - да можемо сачувати природне ресурсе дате нам као извориште живота. И разумети њихову хармонију која је суштина спознаје и смисао стечених вредности. А затим свом својом силином и умешности, која нам је дата од Господа - радити на томе!

Мађен су од Срба повремено отимали угарски (мађарски), аустријски, бугарски, османски и немачки владари а подручје је често било граница не само Панонског мора и обала, већ и линија фронта многих империја и војски. Владари су се смењивали, а на простору Мађена остајали су трагови њиховог присуства и битака. Римљани су оставили Ластву и темеље тврђаве Бела Стена, Угари и Аустријанци Стражаре, Немањићи Манастирицу и Краљев сто, Мрњавчевићи село Крчмар, Маркове изворе, досељеници Никшићко поље, Косјерић, Ускоковине...

У овој књизи, која није научни документ али која се ослања на расположиве податке и која засигурно има пропусте које ће будући аутори и ентузијастички исправити, забележићемо и објаснити где год је могуће старину многих мађенских и дивчибарских топонима и обновити сећање на њихово извориште и митове који их прожимају. Набројаћемо и све остале топониме савременог доба али они треба свакако тек да издрже преиспитивање времена. Ове приче имају за циљ да помогну становницима и привредницима Мађена да распламсају машту и увећају богатство туристичке понуде која ће донети просперитет нашим крају, а одмор и задовољство посетиоцима. Биће нових књишких издања, и биће нових топонима.

Нека ови записи помогну очувању прелепих ваљевских планина, буду својеврсни завет и ослонац нових сазнања будућим генерацијама, као што су нама то били ранији аутори.

Уживајте.

САДРЖАЈ

ЛЕГЕНДА

ЛЕГЕНДА О ДИВЧИБАРСКОЈ ВИЛИ.....	12
Дивчибаре Развигоре	12
Царски друмови	12
Тврђава Бела Стена Душанова	14
Краљев сто и битка под Голубцем.....	16
Краљевић Андријаш Мрњавчевић.....	16
Проклето племе Османово и бој на Косову.....	16
Погибија Андријаша.....	20
Страшна вест	24
Краљевић Марко свети брата.....	24
Покоп Андријаша.....	27
Благослов Светог Пантелије	27
Завет вечне љубави	30
Небеске битке	30
Пропаст Беле Стене	30
Махмуд-паша Абаговић (Анђелковић).....	32
Драга ⁶⁸	32
ОДРЕДНИЦЕ	37

ПОЈМОВНИК

ВАЉЕВСКА ЦРНА ГОРА	46
Суворбор Повлен Маљен	46
МАЉЕН	46
Планина	46
Име	47
Маљен у записима	47
Владари	47
Немањићи	48
Лазаревићи и Бранковићи	48
Кнез Милош Обреновић	48
ЦАРСКИ ДРУМОВИ	49
Трагом римских легија	49
УТВРЂЕЊЕ БЕЛА СТЕНА	49
Изгубљени град	49
Црква Светог Николе под висом Орловцем	50
КРАЉЕВСКО СТОЛОВАЊЕ	50
Битка орлова на Голубијем пољу	50
МЕСТО УСУДА АНДРИЈАША	51
Крчмар	51
Цркву гради Краљевићу Марко	52
МИТ О МОРАНИ	53
Потапање Моране	53
Андријаш и Развигора	54

НАРЦИС	54
Цвет љубави.....	54
О нарцису	54
Весник пролећа	55
Симболика и боје цвета нарциса	55
Поклањање цвета нарциса	55
Цвет нарциса у уметности и књижевности.....	55
СВЕТИ ПАНТЕЛЕЈМОН	56
Свемилоствиви исцелитељ	56
Метох светогорског манастира Св Пантелејмон.....	56
Црква Св Пантелејмона.....	56

ИСТОРИЈСКИ СПИСИ

ВИХОРИ ВРЕМЕНА	60
Град Бела Стена	60
Пустошење Беле Стене	60
Душанови ратови.....	60
Цар Душан Силни.....	60
Краљ Вукашин	60
Распад царства	61
Бела Стена.....	61
Смрт Андријаша.....	61
Манастир па црква	61
Марко Краљевић	61
Пад Беле Стене	62
Бела Стена.....	62
Бранковићи	62

ЛЕГЕНДА

ЛЕГЕНДА О ДИВЧИБАРСКОЈ ВИЛИ

*Прича се ослања на историјске записе, постојеће
легенде и археолошка истраживања.*

12

ДИВЧИБАРЕ РАЗВИГОРЕ

У срцу Маљена¹, заштићена топлим дахом виле Развигоре², разиграла су се цветна питама поља Дивчибара, "Дивиних (божанских³) вода" како их је сам Ноје⁴ из захвалности назвао док му је у олујној ноћи Великог потопа⁵ барку Развигора ветровима усмеравала ка безбедној повленској луци⁶. Током бурних времена и ратова који никада не престају на Земљи, Дивчибаре је био збег и склониште народу из градова, а исцелитељски ветрови⁷ нада у оздрављење и дуговечност. Тако је и данас.

Склоњена од очију смртника, Развигора живи дубоко у шуми, у Вилином гају⁸ испод некадашњег Белог манастира (данас цркве Светог Николе⁹), поред водопада Скакало¹⁰. Где тачно живи нико не зна. Водопаду је готово немогуће прићи¹¹, а многи који су се усудили да је траже, видевши је, падали

су низ литицу и нестајали у вировима реке Манастирице¹².

Кад бејаше страдање велико
Док је Ноје свет барком спасавао
Уздигло се море до небеса
А таласи у облаке туку!
Својег Бога Ноје тад призива
Руке своје ка престолу диже.

Док се Ноје Богу помолио
На спасење усмерила душе
Својим дахом божанствена вила,
Див Богиња дивча Развигора.
Носи барку добри ветар спаса
Те се веже на Повлен острво.

Оде вода Панонскијем морем
Бара силна што свет покрива.
Оста дивна чуваркућа вила
И Нојево име Дивчибаре.
Да свет сети на велики потоп
И божанско вилино спасење.

ЦАРСКИ ДРУМОВИ

Царски друм¹³ од давнина води преко Дивчибара ка престоницама империја¹⁴. Својим наоружаним посадама и утврђеним градовима владари су контролисали промет руда из оближњег рудника, обезбеђивали трговачке караване и неретко наплаћивали путарину.

Око пута се простиру црне густе шуме, по којима се шири предео Маљена све до планина Повлена и Сувобора од давнина називао Црна Гора¹⁵, са Црним врховима¹⁶ и Црним рекама Каменицама¹⁷. Раније ту је било војно утврђење Илира, Келта, Римљана, Авара... Утврђања су рушена и подизана изнова у временима сталних ратова.

I ♪ ALBA SAXA

ТВРЂАВА БЕЛА СТЕНА ДУШАНОВА

Српски краљ, касније и цар Душан Силни¹⁸ уз помоћ виле Развигоре обновио¹⁹ је, наомак данашњег села Крчмара²⁰ Бели Град. По стени, на којој је подигнут, Душанов град је назван Бела Стена²¹ и чувао је прилазе царству са севера. Вила му обећа да град нико неће моћи срушити, осим рука владара Србина. Даде му прстен који ће сваком будућем владару давати право да руши град, и могућност да њу позове у помоћ ако затреба да га брани. Душан доведе моћне орлове, немањићке белоглаве супове²², да осматрају и упозоравају витезове о опасностима док он столује (влада) у царском Призрену²³.

Развигора је била миљеница краља. Давала је снагу његовој непобедивој војци, а он је заузврат чувао сељане Дивчибара од тешких намета, зла и страдања. Краљ је био толико силан да је демона подземља и смрти, проклету Морану²⁴, која је мучила народ магијом, молитвама светогорских монаха оковао сребром и закопао у окно старог дивчибарског рудника под Голупцем²⁵.

Дивчибаре проходили пути,
Римски пути потом Дубровачки
Од давнина и то на све стране.
Подижу се куле и градови,
Ваде руду, граде утврђења,
Једни руше а други га граде.

Кад Бугари Крчмар похараше,
Нејач, благо, све старо и младо.
Побегоше, Дивчибарам ходе,
Где их прими Развигора вила
Да се склоне под планинске скуте,
Да мир нађу, сачувају душе.

Добра вила Бели Град поруши,
Дахом својим кој' се ветар зове,
Срушила га до земљице црне.
Ту Бугари повукоше војску,
А сав народ с Дивчибара сиђе
Да у миру судбу живи своју.

Док наиђе силна војска Српска
Војска силна Силнога Душана
Силног краља свих српских земаља.
На краљевом столу краљ столује,
Око краља рис до риса шеће,
А под небом супови у лету.

Он утврди Бели град и Стену,
И говори вили Развигори:
Град да штитим ја ћу од похара,
Од Моране и другог страдања.
А ти вило дај ми своје моћи
Да ја Угре преко Саве бацим.

Вила краљу своје моћи дала
Па је Душан Угре потиснуо,
Силни Душан и силни витези
И Београд лако освојише,
Преко Саве Угре потеряше,
Ветром виле - све до равног Срема.